

Е. В. МЕЛЬНИКОВА

г. Одесса

**СВОЕОБРАЗИЕ ВНЕСЮЖЕТНЫХ ЭЛЕМЕНТОВ В АРХИТЕКТОНИКЕ РОМАНОВ
Т. ГАРДИ «ТЭСС ИЗ РОДА Д'ЭРБЕРВИЛЛЕЙ» И ПАНАСА МИРНОГО «ГУЛЯЩАЯ»**

В статье исследуется своеобразие внесюжетных элементов, обнаруживаются различные типы авторских отступлений, а также некоторые функции жанров фольклора в романах Т. Гарди «Тэсс из рода д'Эрбервиллей» и Панаса Мирного «Гулящая».

Ключевые слова: внесюжетные элементы, авторские отступления, песни.

Стаття надійшла до редколегії 05.10.2015

УДК 821.161.2:394.4

А. М. МЕНШІЙ

м. Київ

menshiyan@rambler.ru

**ФЕНОМЕН СВЯТА ЯК ЗАСІБ РЕЦЕПЦІЇ МІФУ
У НОВЕЛІСТИЦІ М. КОЦЮБИНСЬКОГО І В. ДАНИЛЕНКА**

У статті подано спробу вивчення феномена свята як засобу рецепції міфу у новелістиці М. Коцюбинського і В. Даниленка. Встановлено, що свято як «уламок» міфу реалізується у творах митців на кількох рівнях: конкретних описів свят, їх окремих атрибутів та міфопоетичних святкових мотивів, зокрема мотивів оргії та бенкету.

Ключові слова: міфопоетика, міф, свято, оргія, бенкет.

Поетика М. Коцюбинського відіграла визначальну роль у становленні ідіостилю українських митців, не виняток і письменники кінця ХХ – початку ХХІ ст., зокрема В. Даниленко, О. Жовна, Любов Пономаренко, В. Портяк, Галина Тарасюк, Людмила Таран. Їхню творчість ріднить увага до естетики слова, усвідомлення відповідальності митців за долю вітчизняної культури, збереження національних традицій мистецтва слова у поєднанні з активним пошуком нових виражальних форм українського слова, зокрема й на рівні міфопоетики. У своїй розвідці ми зосередимося на аналізі малої прози М. Коцюбинського і В. Даниленка.

В. Даниленко – один із небагатьох українських літераторів, які відверто діляться секретами своєї творчої лабораторії. Автор зізнається, що на формування його манери письма вплинула прозова спадщина багатьох письменників, зокрема й М. Коцюбинського [2, 172]. Природа міфопоетики обох митців має багато спільного. Апеляція до архаїки,

міфу, міфологічного мислення у їх новелістиці виражається у зверненні до феномену свята.

Творчість згаданих письменників незмінно привертала увагу дослідників. Ретельний і вдумливий текстологічний аналіз доробку М. Коцюбинського віднаходимо у працях Віри Агеевої, Ірини Бестюк, М. Грицюти, І. Денисюка, Ніни Калениченко, П. Колесника, М. Костенка, Ю. Кузнецова, Й. Куп'янського, Лариси Міхалінчик, Олени Нестерак, Ольги Турган, Тетяни Саяпіної, Олександр Черненко тощо. Проза В. Даниленка стала предметом аналізу Ірини Бабич, П. Білоуса, Олени Бровко, Олени Вещикової, І. Давиденка, Нінель Заверталюк, Ніли Зборовської, Марії Лаврусенко, Я. Поліщука, Вікторії Сірук, Олени Федосій, Олени Юрчук, Наталії Яблонської. Однак, попри наявні дослідження, вивчення феномену свята у малій прозі М. Коцюбинського і В. Даниленка належить до малоартикульованих і потребує докладного розгляду, що й зумовлює актуальність пропонованої розвідки. Мета статті – вивчити феномен свята у новелістиці

М. Коцюбинського і В. Даниленка. Своє завдання вбачаємо в аналізі календарних свят і мотивів оргії та бенкету.

Дослідження міфопоетики новелістики М. Коцюбинського і В. Даниленка крізь призму свята впливає з особливостей світогляду митців, зумовлюється тим значенням, якого набувало для них назване явище. Так, М. Коцюбинський часто наголошував на контрасті ідеально-святкового і матеріально-буденного начал. До осмислення феномену свята письменник звернувся у статті «Организация общественных развлечений», опублікованій у газеті «Волинь». У нотатках до ненаписаного твору [«Мене гнітить...»] читаємо: «Мене гнітить сіре одноманітне життя, а мені хочеться життя яскравого, блискучого, діяльного, хочеться пити з повної чарки» [6, 175].

У творах обох письменників свято не є простим поетикальним прийомом, ідеться про творення альтернативного світу з власними формами художності, що перегукуються з концепцією карнавалу М. Бахтіна. Свято у М. Коцюбинського і В. Даниленка здебільшого має конструктивне значення, яке синтезує, виконуючи іноді, крім метафізичної функції впорядкування світобудови, функцію впорядкування сюжету твору.

Митців поєднує довіра до «потойбічного» (не піддається сумнівам існування надприродних істот у казці «Хо» чи в повісті «Тіні забутих предків»). Як зауважила Н. Яблонська, В. Даниленко щедро використовує давньоукраїнські вірування, вплітаючи міфологічні образи та символи у канву реалістичного сюжету [12, 192]. В його оповіданнях поруч зі світом людей співіснують чорт, перелесник, демон, ангел смерті, привид, домовик. Проте герої В. Даниленка дотримуються логічного вмотивування своїх учинків, тобто належать до причинно-наслідкового світу. І якщо герої М. Коцюбинського діють за логікою міфу, то герої В. Даниленка живуть логікою сучасного світу. Але обидва письменники зберігають за героями право на власну позицію, нарративними засобами виражаючи свою довіру до неї.

Увага митців до свята виражається в тому, що їх твори містять майже всі класифікаційні групи [8, 330]: свята річного циклу («Ялинка», «Як ми їздили до Криниці»,

«Лист»; «Самогон Чучкала», «Різдвяна казка»); свята життєвого циклу (наприклад, поховання в оповіданнях «Що записано в книгу життя», «Посмішка Савула»; весілля – «Жовті півники»; день народження – «Черемхова віхола»); офіційні (образок «Він іде!») і неофіційні, «домашні» (циганське свято в оповіданні «Дорогою ціною»); свята «закриті» (збори дєрвїшїв в оповіданні «Під мінаретами»; «Смерть учителя», «Дегустація в будинку з химерами») і «відкриті» (майже всі інші свята у творах М. Коцюбинського і «Футбол потуровецьки» В. Даниленка).

У своїй розвідці ми докладніше зупинимося на аналізі календарних свят, що становлять порівняно невеликий шар і лише частково, фрагментарно дають нам ключі до розуміння міфопоетики письменників. Але дослідження цієї групи теж містить певні знахідки в галузі міфопоетичного аналізу текстів, відтворює непомітні ланки зв'язку людини і всесвіту у творах М. Коцюбинського і В. Даниленка.

Новий рік і Різдво традиційно належать до свят, що мають на меті започаткувати новий час і залишаються одними з найулюбленіших і наймасовіших через привнесення карнавального начала, творення нового альтернативного світу. М. Коцюбинському була притаманна гранична щирість і чесність у художньому відтворенні світу. Його твори завжди відбивали душевний стан автора, специфіку світобачення. «Що не кажи, а ці святки, цей Свят-вечір, Маланки, ці колядки й щедрівки – пише М. Коцюбинський в листі до дружини, – мають для мене значення, промовляють до мене згадками щасливих дитячих літ, віють поезією давніх, доісторичних часів...» [7, 61]. З огляду на це, показовим був вибір письменником для перекладу українською мовою оповідання Ф. Достоевського «Святий вечір у Христа». Перебуваючи під впливом народництва, М. Коцюбинський зупиняється на творі, у якому святковість є контрастним тлом для зображення людських поневірянь і нестатків. Однак в оповіданні «Ялинка» М. Коцюбинський запропонував дещо ширший підхід: родина Якіма переживає матеріальні труднощі, проте цей факт не є визначальним у творі. Письменник акцентує на інтегровальній функції свята: батьки відступили від своєї рідного кодексу, змусивши Ва-

силька залишити оселю в той час, коли вся родина має бути разом. Можливо, протест проти вчинків батьків рятує хлопчика від смерті, переадресовуючи покарання дорослим. Підсумовуючи, звернемось до зауваження Т. Саяпіної: «Поза тим, що в ранньому творі М. Коцюбинського «Ялинка» ще не підкреслюється сакральність Різдва як першосвята, основні події оповідання свідчать на користь вибудовування у свідомості митця естетичної концепції, яка згодом сформує міцне міфопоетичне підґрунтя майже всіх творів його доробку» [9, 101].

Події оповідання «Самогон Чучкала» В. Даниленка відбуваються у Новорічну ніч. Для двох самотніх жінок, Тамари й Наталки, які готуються зустрічати свято в товаристві Павла Чепелика і Геніка Семеняка, випадкові гості Енвар та Іван стали добрими чарівниками. Трагікомічність ситуації посилює той факт, що Енвар, насправді, – нечистий. У «Різдвяній казці», інтертекстуально пов'язаній з повістю «Тіні забутих предків», під впливом святкової магії двоє самотніх чоловіків діляться своїми життєвими історіями. Наратор пригадує, як у підлітковому віці під час перегляду фільму С. Параджанова «Тіні забутих предків» він пережив справжній шок від споглядання зрілої і гріховної жіночої краси, втіленням якої для нього на все життя залишилася актриса Т. Бестаєва, виконавиця ролі Палагни. Іншого героя-самітника назавжди полонила загадкова наречена-лялька: «Пройшло п'ятнадцять років, а він так і не одружився. Тільки щороку, перед Різдвом, купує їй нову весільну сукню і доглядає за нею, як за коханою жінкою» [1, 49].

Великдень, як закорінене в ритуал жертвоприношення свято, є центром оповідання М. Коцюбинського «Лист». Твір було написано на острові Капрі у стані тяжкої хвороби. Письменник відходить від традиційної етимології свята, засуджує пролиття крові. Крім того, автор вдається до моралізаторства, яке взагалі не характерне для його ідіостилю. У нарисі «Як ми їздили до Криниці» М. Коцюбинський осмислює природу храмового свята, яке поєднує в собі два начала – матеріальне і духовне. Слід зазначити, що в українській ментальності сприйняття ярмарку як яскравого видовища, а не тільки місця купівлі-продажу є традиційним. Ярмарок – це не просто базар, а прив-

несення святковості в матеріальний аспект буття. Захоплюючись саме цією святковістю, видовищем ярмарку, М. Коцюбинський відходить від формального відтворення ярмаркових картин, зосереджуючись на світі емоцій і переживань.

Аналізуючи феномен свята у творах митців, варто наголосити на нерівноцінності їх репрезентації в текстах. За градацією їх вияву твори М. Коцюбинського і В. Даниленка можна умовно поділити на три групи. До першої групи належать твори, що містять порівняно повний і широкий опис свят: «Тіні забутих предків», «Як ми їздили до Криниці»; «Різдвяна казка», «Самогон Чучкала», «Футбол потуровецьки». До другої – твори, де описи свят відсутні, натомість наявна святковість, співвідносна на рівні поетики з категоріями пафосу, настрою, емоційного модусу описуваних подій: «Під мінаретами», «Дорогою ціною»; «Жовті півники», «Тір-лір-лі». У третій групі свята виявляються на рівні мотивів, наприклад, мотивів оргії та бенкету: «Що записано в книгу життя», «Під мінаретами», «В путях шайтана», «Коні не винні»; «Поцілунок Ангели», «Смерть учителя», «Далекий голос саксофона», «Дегустація в будинку з химерами». Розглянемо цей аспект докладніше.

Перш ніж аналізувати особливості функціонування мотивів оргії й бенкету в міфопоетиці обох авторів, спробуємо умовно виділити спільні й відмінні ознаки названих дійств. Їх об'єднує аспект їжі, адже бенкет і оргія передбачають гедоністичне задоволення від споживання вишуканих страв і напоїв. Обов'язковим також є видовище: виконання танцю, пісні, пантоміми, показ театралізованих дійств. Спільним є комунікативний аспект, який може виражатися у спілкуванні учасників, проведенні ігор, розваг (для оргії – менш пристойного характеру), веденні інтелектуальних дискусій, суперечок. Саме така форма комунікації дала підстави покласти форму бенкету або оргії в основу окремого літературного жанру – сипозіону.

Крім ознак, спільних для мотивів бенкету й оргії в художній літературі, існують і відмінні риси. Мотив оргії, зокрема, передбачає також наявність у творі таких ознак, як зняття табу з усіх сфер людського буття, включаючи сексуальну та ставлення до смерті. Саме в оргії

здобуло найяскравішу реалізацію співіснування таких «несумісних» явищ, як сміх і сльози, сміх і смерть, смерть і еротика, смерть і задоволення від їжі. Глибоке дослідження такого дивного симбіозу в народній культурі й мистецтві знаходимо у працях М. Бахтіна і Д. Лихачова.

Мотив оргії найчастіше використовується в художніх творах як спосіб емоційної релаксації героїв, їх прилучення до сакрального через зняття табу й моральних норм, натомість мотив бенкету акцентує увагу читача на діалозі чи полілозі істин у дискусії героїв. У бенкетному образі аспекти їжі й видовищ мають на меті сприяти невимушеності ведення дискусії, душевному комфорту учасників, як це показано в оповіданні В. Даниленка «Різдва казка». Головні акценти при введенні у художній текст мотиву оргії – емоційні та міфопоетичні, тимчасом як мотив бенкету має більш виражений інтелектуальний характер. Це розрізнення носить доволі умовний характер, стосуючись тільки найбільш загального функціонального призначення аналізованих мотивів у літературному тексті. Але для глибшого розуміння семантики мотивів у творах проведення цієї межі між ними доцільне.

У творах М. Коцюбинського репрезентовано лише деякі аспекти мотивів оргії та бенкету. Так, в оповіданні «Що записано в книгу життя» представлено оргію: сусідство зі смертю, гедоністичне задоволення від їжі, але видовище відсутнє. У творах «кримського» циклу – оповіданні «Під мінаретами» та нарисі «В путях шайтана» на тлі споживання їжі розгортаються дискусії на соціально-політичну тему, отже, перед нами сцени симпозійної природи.

У новелах та оповіданнях М. Коцюбинського заслуговує на увагу реалізація такого аспекту мотивів бенкету й оргії, як аспект споживання їжі, пов'язаний із категорією святковості. Їжа належить до одного з численних рядів матеріальної атрибутики свята, поруч з одягом, інтер'єром, ритуально-поведінковим оформленням. У творчості М. Коцюбинського звернення до проблеми харчування пов'язане з трагічними описами голоду на селі: «П'ятизлотник», «Fata morgana», «Що записано в книгу життя». Однак частіше харчування перебуває на перехресті матеріального і духовного аспектів існування людини, набуває

символічного значення або несподівано демонструє читачеві міфологічні витoki мотивів і подій, пов'язаних зі споживанням їжі («Що записано в книгу життя», «Тіні забутих предків»).

На користь глибинного осмислення письменником цього ряду святкових атрибутів свідчить також метафорика його творів. В оповіданні «Сміх» Чубинський розуміє, що його родина з'їла «разом з обідом» здоров'я і силу наймички Варвари [4, 245]. «Життя виїло силу із неї і, як лущиння з картоплі, кинуло в кут», – читаємо про матір з оповідання «Що записано в книгу життя» [5, 144]. Звільнившись від примарного кохання, протагоніст «Дебюту» проголошує: «...я п'ю життя на повне горло» [5, 43].

Іноді «харчовими» образами письменник дає нам підказки в розумінні психологічного стану персонажів. Показником втоми й апатії героя новели «Intermezzo» є те, що звістку про страту дванадцяти чоловік він «заїв стиглою сливою. Так взяв, знаєте, в пальці чудову сочисту сливу... і почув в роті приємний солодкий смак...» [4, 300]. «Між одною й другою ложкою борщу» розповідав про страту і смерть молодих революціонерів Іван з оповідання «В дорозі», демонструючи цілковиту духовну порожнечу [4, 294]. Несерйозність намірів учителя з «Дебюту» викриває той факт, що під час планування власної смерті він з апетитом їсть горіхи та халву: «Мені ще трудно зробити вибір, мій мозок працює, розбирає усілякі деталі, рівняє, я енергійно ношусь по хаті, лущу горіхи і повен рот маю халви» [5, 37].

В оповіданні М. Коцюбинського «Полюдському» дещо іронічно висвітлено спробу людини позбавити свято винятковості, перетворити життя на бенкет. У центрі твору – індивідуалістичний бунт героя, виражений гіпертрофованим, майже гротескним виділенням «харчової» проблематики. Автор майстерно вимальовує «бунтарські» риси вдачі й зовнішності Карпа, манера відображення яких закорінена в романтичну літературну традицію. Але ця зовнішньо-бунтарська атрибутика одержує у М. Коцюбинського несподіване вирішення: свою ідею Карпо реалізує лише у ставленні до їжі та предметів побуту. У випадку ж, коли аспект їжі подається М. Коцюбинським у синтезі з комунікативним та/або ви-

довищним аспектом свята, можемо говорити про реалізацію мотивів оргії або бенкету. Наприклад, сполучаються їжа й комунікативний аспект бенкету (інтелектуальні дискусії) в окремих епізодах творів «Під мінаретами», «В путах шайтана» і «Коні не винні».

О. Турган звертає увагу на зв'язок між онтологічною семантикою бенкету і місцем розташування «бенкетного» образу в тексті, заваживши, що композиційно епізоди бенкету або розпочинають епічний твір, або вони пов'язані з кульмінаційними вершинами сюжету [10, 119]. Саме так композиційно оформлені мотиви бенкету в названих творах. Кульмінацією «В путах шайтана» є суперечка в кав'ярні старого софти і провідника Септара. Розв'язка ж дискусії-бенкету збігається з розв'язкою твору. В оповіданні «Під мінаретами» кульмінаційною є суперечка в кав'ярні, що закінчується бійкою Рустема з мусульманином-ортодоксом. «Бенкетний» образ виступає експозицією сюжету в оповіданні «Коні не винні». Про лицемірство і неприродність поведінки членів сім'ї Малини свідчить присутність за столом собак. Проте, коли соціальний конфлікт на селі загострюється, всі забувають про собак, як забуває Аркадій Петрович про свої філантропічні ідеї.

У фіналі своїх творів М. Коцюбинський переважно розташовує образи оргаїстичного характеру, які несуть найбільше психологічне і філософське навантаження твору. Таким фінальним акордом в оповіданні «Що записано в книгу життя» є уявний образ поминок по матері: «Смачно парує страва. ... Пече горілка в горлі і в животі... .. Теплом диха чесна громада, і диха з полумиска варене м'ясо...» [5, 153].

Порубіжність, лімінальність бенкету та оргії, що відбуваються ніби на межі двох світів – потойбічного і земного, – привернули увагу В. Даниленка. Поєднання смерті й задоволення від життя в найгостріших, найкритичніших проявах знаходимо в таких його творах як «Поцілунок Анжели», «Смерть учителя», «Далекий голос саксофона», «Дегустація в будинку з химерами». Еротичний і фанатичний мотиви визначають характер новели «Поцілунок Анжели». У тексті подано історію п'ятьох львів'ян, які в пошуках самореалізації опинилися в Києві. Прагнення сильних відчуттів, бажання випробувати долю приводить їх

до кав'ярні за один столик. Випивши кави, приречені на кохання без взаємності гинуть по черзі.

Як зазначила О. Федосій, оповідання «Смерть учителя» прикметне стилізацією та пародіюванням євангельської історії про Христа та Його учнів, зокрема епізодів, що стосуються Таємної Вечері, відречення Петра, зради Юди [11, 132]. Сюжетно-образна система твору має алегоричний зміст. На думку П. Білоуса, в оповіданні йдеться про «шістдесятників» та їхніх безпосередніх учнів – літераторів 70–80-х рр. минулого століття, яких багато хто відносить до «пропащого покоління» [1, 15]. Пародією на так званих літературних батьків чи вчителів – наставників літераторів-початківців – є вчитель, який надзвичайно суворо оцінює їх творчість, проявляючи свою зверхність. Удаючись до контрастного паралелізму, В. Даниленко моделює переважно побутові епізоди в пародійно зниженому ракурсі, які на рівні підтексту протиставляються піднесеній соціокультурній атмосфері 60–80-х рр. ХХ ст. У створенні образів учителя та його учнів визначальну роль відіграє трагедія: біблійні персонажі набувають іронічно-комічних ознак: пиячать, «водять козу». Промовистими у цьому сенсі є безглузда смерть учителя (повісився у вбиральні) і слова Павла про те, що «кожен посланий нам пророк буде все жалюгіднішою пародією на того, якого розп'яли» [1, 268].

Героїня оповідання «Далекий голос саксофона» знайомиться з чоловіками, зваблює їх, а потім, коли кожен із них нагло гине, повертається до бару «З ранку до ночі» за новою жертвою. Так фатальна незнайомка В. Даниленка знищує одного чоловіка за іншим упродовж однієї ночі під час місячного затемнення: «...зраджена чи недолюблена жінка несе в собі не хмільне вино, а смерть, і отрує всіх навколо себе» [1, 319]. Звук саксофона джазового музиканта Дениса Голосія, який доноситься невідомо звідки, попереджає читача про трагічні події, що незабаром мають статися з персонажами.

Оповідання «Дегустація в будинку з химерами» – це історія про театралізовану презентацію винної марки, представлену як оповідь про життя і смерть М. Гоголя. Мета незвичайної дегустації, організацією якої займається

герой-оповідач, – відчуті «смак життя і смерті. Смак смерті допоможе відчуті душа Гоголя, а смак життя – вино...» [1, 365]. Відтворене дегустаційне дійство є «текстом у тексті», в якому викладаються дійсні й гіпотетичні події життя Гоголя, актуалізуються таємничість його творчості і смерті. Перед виставою режисера й акторів переслідують тривожні відчуття. Зрештою, причетні до містичного дійства гинуть. Живим залишається лише герой-оповідач, який, переживши містичні й загадкові події, кардинально змінює спосіб свого життя: «Після цього я більше не займаюся режисурою, а висвятився, і тепер я – священник у Зазим'ї. ... Порвав зі світським життям і не відвідую жодних культурних акцій» [1, 381].

Отже, свято як «уламок» міфу реалізується у М. Коцюбинського і В. Даниленка на трьох рівнях: на рівні конкретних описів свят, окремих зовнішніх елементів, атрибутів свят і на рівні окремих міфопоетичних святкових мотивів, зокрема мотивів оргії та бенкету. У малій прозі письменників мотиви оргії та бенкету здебільшого втілені не цілісно, превалюють аспекти їжі й комунікації, обов'язкових розваг і видовищ. Для подальших студій перспективним видається аналіз текстів М. Коцюбинського і В. Даниленка, О. Жовни, Любові Пономаренко, В. Портяка, Галини Тарасюк, Людмили Таран з урахуванням усіх трьох можливих художніх підходів письменників до феномену свята, що дасть можливість глибше зрозуміти глибину авторського задуму.

A. MENSHIY

Київ

THE CELEBRATION PHENOMENON AS THE MEANS OF MYTH RECEPTION IN M. KOTSIUBYNSKY'S AND V. DANILENKO'S SHORT STORIES

The papers give an attempt to study the celebration phenomenon as the means of myth reception in M. Kotsiubynsky's and V. Danilenko's short stories. The analyses is made within certain holidays, their attributes and on the level of banquet and orgy motives.

Key words: mythopoetics, myth, celebration, the banquet, and orgy.

A. Н. МЕНШИЙ

г. Киев

ФЕНОМЕН ПРАЗДНИКА КАК СРЕДСТВО РЕЦЕПЦИИ МИФА В НОВЕЛЛИСТИКЕ М. КОЦЮБИНСКОГО И В. ДАНИЛЕНКО

В статье предпринята попытка изучения феномена праздника как средства рецепции мифа в новеллистике М. Коцюбинского и В. Даниленко на уровне осмысления конкретных праздников, их отдельных атрибутов и обращение к мотивам оргии и банкета.

Ключевые слова: мифопоэтика, миф, праздник, оргия, банкет.

Список використаних джерел

1. Даниленко В. Сон із дзьоба стрижа : оповідання / В. Даниленко. — Л. : ЛА «Піраміда», 2006. — 384 с.
2. Лаврусенко М. Жанрово-стильові особливості оповідання Володимира Даниленка «Черемхова віхола» / М. Лаврусенко // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Сер. Філол. науки. — 2012. — Вип. 3 (238). — Ч. 2. — С. 171—177.
3. Коцюбинський М. Твори : в 7 т. Т. 1 : Повісті, оповідання (1884–1897) / М. Коцюбинський. — К. : Наук. думка, 1973. — 408 с.
4. Коцюбинський М. Твори : в 7 т. Т. 2 : Повісті, оповідання (1897–1908) / М. Коцюбинський. — К. : Наук. думка, 1974. — 383 с.
5. Коцюбинський М. Твори : в 7 т. Т. 3 : Оповідання. Повісті (1908–1913) / М. Коцюбинський. — К. : Наук. думка, 1974. — 432 с.
6. Коцюбинський М. Твори : в 7 т. Т. 4 : Статті та нариси, інші редакції. Нотатки. Переклади, фольклорні записи / М. Коцюбинський. — К. : Наук. думка, 1975. — 388 с.
7. Коцюбинський М. Твори : в 7 т. Т. 5 : Листи (1886–1904) / М. Коцюбинський. — К. : Наук. думка, 1974. — 432 с.
8. Мифы народов мира : энцикл. : в 2 т. / гл. ред. С. А. Токарев. — М. : Большая Рос. энцикл., 1998. — Т. 2 : К—Я. — 719 с.
9. Саяпіна Т. Міфопоетика творчості М. М. Коцюбинського : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.01.01 / Т. Саяпіна. — Запоріжжя, 2000. — 195 с.
10. Турган О. Українська література кінця ХІХ — початку ХХ ст. і античність : (Шляхи сприйняття і засвоєння) / О. Турган. — К., 1995. — 173 с.
11. Федосій О. Художня парадигма сучасної української малої прози : навч. посіб. / О. Федосій ; за заг. ред. проф. А. Гуляка. — К. : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2012. — 186 с.
12. Яблонська Н. Особливості міфомислення Володимира Даниленка у прозовій збірці «Сон із дзьоба стрижа» / Н. Яблонська // Наук. зап. Тернопільського нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Сер. Літературознавство. — 2014. — Вип. 41. — С. 189—199.

Стаття надійшла до редколегії 25.09.2015